

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sancti Bonaventurae Episcopi Cardinalis Albanensis,
Seraph. Doctoris Ecclesiae, Speculum Disciplinae, Et
Profectus Religiosorum: Libelli ad pietatem vtilissimi**

**Bernardus <de Bessa>
Bonaventura <Heiliger>**

Antverpiæ, 1591

De altaris ministerio curando. Cap. XVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53148](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53148)

46 S. BON. SPEC. DISCIP.
pletorium saltem Canonicum, siue alias, in nocturnas conuertant. Fuerunt qui hoc quarundam obtentu traditionum defendêrunt, ordinationem Ecclesiasticam officij, confusione temporis irritam facientes. Quando fuerint duo vel plures, quasi chorum sibi constituant, & psalmos atque hymnos accipiant alternatim, vt est consuetudinis conuentui. Congruus ordo est in omnibus, vbique, prouidè disciplina-to seruandus. Ordinatam animum, ordinis decor & condecet & condelectat. Inordinati verò est animi, etiam in exterioribus ordinem non curare: & tamen ordinationis exterioris religio, attentionem excitat & affectum.

De altaris ministerio curando.

CAP. XVII.

ALTA R I S ministerium ob reuerentiam corporalis præsentia Saluatoris, munditia, reuerentiæ, diligentiæ, honestatis, & circumspectionis studiū speciale requirit. Mūdāminī (ait Propheta) qui fertis vasa Domini. Haud dubium, hoc est de ministris altaris conuenienter intelligi, quibus spiritualis & corporalis munditia est habenda. Spiritualis, vt nullus de peccato conscientiam habens læsam, vel somno pollutus nocturno, ad tangendum sacra vasa, vel ad ministrandum, antequam fuerit confessus accedat. Nec debet celebraturus confessionem priuatam, quæ ante celebrationem de quotidianis offensis fieri consuevit, vsque ad altare differre. Corporalē quoque munditiam, requirit corporalis præsentia Saluatoris. Idcirco ministri altaris non solum antequam se ad ministrandum induant, verumeriam postquam fuerint omnino parati, expeditis communibus, ad calicis ministeriū accessuri, suas iterum lauent

Es. 52, 17

Munditia
debet mi-
nistrum
altaris.

lauent manus. Hoc enim semper debet cauere
cautissime, ne communibus manibus, aut
manicis suis, vel post immediatum rerum con-
tactum, calicem, aut qui ad ipsum pertinet panes,
vel corporalia tangat: sed si lineam tunicam, quam
rochetum vocant, vel superpellicium cum strictis
manicis, vel aptum aliud non habuerint indumē-
tum, calicem preparandum, & in fine Missæ plican-
dum sacerdoti relinquunt. Reuerentiam de-
bent ministri altaris tam ad sacerdotem, quam
ad ministerium, & res etiam de propinquo ad
ipsum ministerium pertinentes habere. Circa
sacerdotem, ut quando secum altari assistunt,
per aliquantulam capitis inclinationem, & sui
elongationem ab eo, ac per humilem debiti ex-
hibitionem officij, reuerentiæ signum ostendat.
Si verò sederit, & ipsi tantum in superpelliciiis
fuerint, nequaquam iuxta ipsum in sedilibus,
videlicet coequalibus sedi eius, sed ad scabel-
lum eius potius, si aptus fuerit locus, vel alibi
sedeant. Venerentur eum decoro ut conuenit
comitatu, & maximè quando se vertit ad po-
pulum, ei adsint; quem ubique ut in officio, sic
& eo expleto in vestiarium reuertentem dedu-
cant, ut acies ordinata, ad altare, deinde si opus
fuerit, reuersuri. Ministerio reuerentiam exhi-
bent, si motu debito & habitu ipsi ministerio
conuenienti assistant & ministrēt. Alter enim
non sine nota irreuerentiæ ministratur: ut si
quis quamuis diaconus vel sacerdos in super-
pellicio ad Missam ministrans, corporalia su-
per altare, præsente sacerdote vestibus sacris
induto, replicet aut componat. Si quis non ha-
bens superpellicium cum strictis manicis, vel
aliud idoneum indumentum, corporalia & ca-
licem tractare, aut panem & vinum in commu-
ni habitu ministrare præsumat. Si quis hostiam
in communi eligat loco, vel electam reponat,
quæ

Sacerdo-
tes hono-
randos.

quæ in pixide manu sua mundissima est potius eligenda, & electa super patenam ipsam, vel super corporalia decentius reponenda. Nec audiendi sunt illi, qui ad mensam Domini non aliam quàm ad mensam corporis, curant munditiam, super pannos qui libris ad secretarum vel pallarum custodiam supponuntur, calicem passim vel consecrandam hostiam reponentes. Singularem hostiæ cultum, singularis decet munditia. Ad res quoque necessarias, ut sunt corporalia, panni calicis, ipse calix, & missale, est reuerentia adhibenda, quam munditiæ studium maximè probat. Huius intuitu, pannus omnis suspectus, aut quem color impedit abluì, à corporalibus arcetur & calice. In pixidibus hostiarum, mundissimus sacculus lineus hostias contineat. Similiter & calices mundis sacculis lineis inuoluantur. Quisquis ergo ad altaris utensilia sacra reuerentiam munditiæ curat, circa ipsa operosius studeat. De communibus libris, si quos aliquando propter officium inuitabili fortè necessitate cogente, poni super altare contingit, omnino caueant, ne corporalia vel pannos calicis aliquo modo tangant. Cum corporalibus vel calicis ipsius mappula, nunquam labia vel oculos tangant, deuotionis alicuius obtentu. Calix cum summa tractetur munditia, quando de loco ad locum defertur, non super librum aut vestimentum: sed altè in manu mundissima, vel repositoio portetur: nec extra repositoio ipsum præterquam super altare, vel in alio loco mundissimo teneatur. Missale in loco reponatur honesto: & si nõn nunquam illud extra Ecclesiam, vel alias quàm ad Missam teneri cõtingat, pãno aliquo mundo præter suam camisiam inuoluatur. Denique reuerentiam in ministerio habitus decès, cura munditiæ, & in executione maturitas attestan-

Corpora-
lia sint
munda.

Calix re-
uerenter
attrectan-
dus.

attestantur. Reuerentia simul & cautela munditiæ, communes corporis vestes prohibent ab altari. Et si in his plurimum opponas ineptias, habet æmulos plurimos vitium, rarissimos disciplinam. Non à pluribus, sed ab honestioribus forma sumenda est. Ad hoc tam celebrans quam minister, circa officium suum, magnam debent diligentiam adhibere. Sacerdos quidem circa prouisionem dicendorum & agendorum in Missa, ne defectum faciat in dicendis: formam seu modum ordinis in celebrando postponens, aliam auctoritate sua introducat. Oblationi calicis aquam ipse infundat, quod à nullo sine ipsius iussione est præsumendum. Debet etiam circa custodiam munditiæ manuum & pannorum esse intentus: Manuum, ut eas ad tangendum communia, vel carnem nudam, siue in facie, siue alibi non apponat, nisi eas continuò lauaturus. Pannorum, ut nunquam ad indumenta sacerdotalia, maximè ad infulam nares emungat, vel aliter ea quoquo modo deturpet. Ministris verò diligentia debet esse circa ea quæ necessaria sunt celebranti, & circa munditiæ custodiam, ac conseruationis vasorum & pannorum pertinentium ad altare. Ministrorum est, ut præinduti celebraturum cum diligentia præparent, eiusque indumenta post officium plicent: & quæ ipsi sacrum ministerium exequenti oportuna fuerint, hora, tempore & loco congruis offerant. Nunquam ad Missam priuatam, legedi vel orandi gratia, solo vel sedibus se totaliter prosternant, nec latent post cortinas: sed palam coram altari, non tamen à latere celebrantis assistant, versus eum circa quem tunc oculus debet esse, aspectum quasi continuè directuri: non tamen in faciem eius, maximè post Canonis inceptioem, intendant. Nec ei præsertim à parte libri

D

nimis

Infula filamentum sacerdotis, quod nobis dicitur amictus. Ministrorum officium.

nimis appropient, aut circa ipsam aliquem tu-
 multum faciant. Summa quietis tranquillitas
 est necessaria celebranti. Vasa & pannos mun-
 dè tractent apud eos & teneant. Si pannus ca-
 licis ad terram ceciderit, nullo modo antequam
 lotus fuerit, iterum calici apponatur. Circa fi-
 nem Missæ calicem plicaturi, ipsum cum aqua
 post vinum *recensiant; ne pannos inficiat ad-
 hærentes. Nunquam super altare vinum &
 aquam ad mundationem, vel aliàs si vitare po-
 tuerint, ministrèt. Si tamen ob incuriam sacer-
 dotis oporteat, subtus ampullas, quæ vinum &
 aquam continent, manum ad retinendum gut-
 tas, ne super altaris pannos cadere possint, ap-
 ponant. super quos etiam pannos nec ipsæ re-
 ponendæ sunt ampullæ. Ad hoc debet qui mi-
 nistrat ad Missam superpellicium si habuerit
 cōseruare, ne cum eo aliquatenus nases emun-
 gat, vel sudores à facie vel aliàs vndicūque de-
 tergat: nec ipsius manicas maxime ad puluerē
 super ligna, lapides vel super terram exponat.
 Quod tamen si nonnunquam per aliquorum
 negligentiam accidit, cauere debent ne corpo-
 ralia, calicem aut pannos eius cum ipsius su-
 perpellicij manicis tangant. De aliis indumen-
 tis quoties ea plicant, sollicitè caueant, ne yn-
 quam manicæ terram tangant, vel vsque ad
 ipsorum vestimentorum simbrias descendere
 permittantur: sed siue tunicæ lineæ, siue quæ-
 cunque alia indumenta plicantur, manicæ sem-
 per longè à simbriis collocentur. Debent ite-
 rum ministri altaris propter vasorū & vestium
 (vt dictum est) cōseruationem attendere, ne
 calicem quando reponunt strictè ligent: quia
 sæpè per hoc deterioratur non modicum, &
 paulatim obrutus conquassatur. Vasa quoque
 altaris & utensilia in locis suis diligēter vt con-
 uenit, præparata reponant. Vestimenta etiam
 plica-

plicare non negligent & aptare, nisi pro aliquo
 celebraturo ea quis dimittere requirat. Sed quid
 horum expressionibus immoror? In omnibus
 enim quæ ministerium Dei contingunt, spe-
 ciali nam inam diligentia opus est. Si agendis
 ministeriis tenent, regis studiosissimam homi-
 nes curam impendunt: quantum putas æterni
 Regis ministeriis impendendam? Cæterum si
 ministri altaris intendere debent honestati,
 multo amplius tamen per omnem modum sa-
 cerdotes qui celebrant. Postquam ergo fuerint
 vestibus lacris induti, cum magna debent ma-
 turitate incedere: & præcipuè cum altari affi-
 stunt, gravitatem in motu & gestibus, lauda-
 bili curiositate seruare. Nunquam genuflexu-
 ri, quam diu sacerdotali casula sunt induti: nisi
 temporibus ab Ecclesia institutis. Super altare
 quoque se non appodient in honestè: nec ma-
 nus suas hac & illac inordinatè deducât. Quâ-
 do se vertunt ad populum, non erigant oculos,
 vt videant assistentes. Denique circumspectos
 decet eos esse, specialiter circa corporali-
 um dispositionem & custodiam: circa calicis colloca-
 tionem, circa Domini corporis consecratio-
 nem, sanguinis susceptionem, & mundationis
 industriâ. Circa corporalia, vt ipsis super alta-
 re replicatis, vsque ad anteriorem ipsius altaris
 oram, sit spatium competens: ne super eadem
 manus suas aut manicas indumenti teneant.
 Calicem ante oblationem super corporalia nun-
 quam ponant, sicut post oblationem fieri con-
 suevit: sed ipsam vsque ad oblationis tempus,
 ad corporali-um teneant latus. Circa consecra-
 tionem inter cetera solerter provideât, vt cum
 hostia fuerit consecranda, ita parum & cautè
 in principio eam lauent, quasi scutum sibi de
 manibus (depresso aliquantulum pollice) fa-
 cientes: vt si fieri potest, ante consecrationem

Corpora-
 lia quo-
 modo ex-
 plicanda.

Tam ob-
 seruantur
 rubricæ
 missalis
 Romani
 noui.

à circumstantibus videri non possit, ne à simplicibus adoretur: qui quanto citius eam viderint in manibus sacerdotis, incautè nondum consecratam adorant. Cùm autem consecratio fuerit consummata, hostiã sine mora notabili duabus manibus quantum expedit, vt ab hominibus possit videri, cum omni reuerentia eleuantes, tam in eleuando quàm in reponendo, debitam maturitatem seruent: nec post vel ante eleuationem osculentur eandem. Si super altare viaticum celebrant, consecrationem facturi, manum cum hostia consecranda super ipsius altaris viatici lapidem teneant: ne fiat consecratio iuxta, & non supra ipsum. Circa sumptionem calicis caueant, ne ipsum sumendo, vel calicem exguttando per nimiam extractionem, tumultum quendam vel sibilum cum labiis faciãt, aut post sumptionem digitos lambant. Erit etiam tutum, si dum sanguinem sumunt, calicem tenentes cum dextera decenter, & patenã cum sinistra supponant, sanguinem, si quid effundi contingeret, recepturam. Super quam si frangi corpus Dominicum aut reponi contingat, ipsa denique vino & aqua, vel altero illorum sufficienter debet infundi. Incõgruum & indignum, vt patena post Christi corpus sanctissimum, communi tactui pateat non mundata, & rebus quibuslibet licet mûdis, sine differentia exponatur. Si sentis aliter, credo vt post patenã vel calicis aut corporaliũ tactum, non sunt manus comunicadæ communibus, ante factam post tactum huiusmodi lotionem. Si calicis peratur mûdatio pro infirmis, primã nullatenus aut secundã perfusionẽ exponant: sed prius semper mundationibus solitis perfectis, aliud denuò vinum calici apponatur peccentibus indulgendum.